

Roman Štěřba¹

Implementace výkaznictví o udržitelnosti dle ESRS u Správy železnic, státní organizace

Klíčová slova Správa železnic, železnice, udržitelnost, ESG, ESRS**Keywords** Správa železnic, railway, sustainability, ESG, ESRS

ANOTACE

Správa železnic, státní organizace se od roku 2021 systematicky věnuje implementaci transparentního nefinančního výkaznictví o udržitelnosti v kritériích ESG. ESG znamená Environment (dopady na životní prostředí), Social (hodnotí sociální vztahy) a Governance (hodnotí správu a řízení organizace, především se zřetelem na správní radu a vedení organizace). Od roku 2023 probíhá příprava na výkaznictví o udržitelnosti dle Evropských standardů výkaznictví o udržitelnosti (ESRS). Transparentní informace dle ESRS v kritériích ESG se váží k budoucí schopnosti zdrojování financí pro rozvoj železnice.

ABSTRACT

Since 2021, the Správa železnic, a state organization, (Czech State Rail Infrastructure Manager) has been systematically dedicated to the implementation of transparent non-financial reporting on sustainability in ESG criteria. ESG means Environment (impacts on the environment), Social (evaluates social relations) and Governance (evaluates an approach to the management and administration of the organization, especially with regards to the Supervisory Board and management of the organization). Since late 2023, preparation for sustainability reporting according to the European Sustainability Reporting Standards (ESRS) is underway. Transparent ESG information standardised by ESRS is about the future ability to source finance for railway development reflecting climate change.

1. GLOBÁLNÍ SNAHA O UDRŽITELNÝ ROZVOJ

Správa železnic sází na udržitelnost své činnosti, čímž se připojuje ke snaze Evropské unie (EU) vytvořit vnitřní trh usilující o udržitelný rozvoj Evropy, založený mimo jiné na vyváženém hospodářském růstu a vysokém stupni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí.[1]

Snaha o udržitelný rozvoj vychází z globálního rámce pro udržitelný rozvoj, tzv. *Agendy pro udržitelný rozvoj 2030* Valného shromáždění Organizace spojených

¹ doc. Dr. Ing. Roman Štěřba, MBA – absolvent inženýrského a doktorandského studia na Fakultě dopravní ČVUT v Praze (1998), postgraduálního studia na TU Dresden (1996), College of Europe (2010), Cambridge Business School (2019) a vědecko-výzkumných stipendijních pobytů na Katalánské polytechnice Barcelona (1994) a TU Dresden (1998-2002). Docent na Katedře chytrých měst a regionů, Fakulta dopravní ČVUT v Praze. Po 38 letech u státní dráhy ČSD, ČSD, s.o., ČD, s.o., ČD, a.s. a SŽDC, s.o. pracuje na pozici vedoucího oddělení koncepce a strategie Správy železnic, státní organizace.

národů (OSN) ze dne 25. září 2015. 17 cílů *udržitelného rozvoje* (SDGs) představují program rozvoje na 15 let (2015-2030), který navazuje na úspěšnou agendu *Rozvojových cílů tisíciletí* (MDGs). Na formulaci SDGs se podílely všechny členské státy OSN, zástupci občanské společnosti, podnikatelské sféry, akademické obce i občané ze všech kontinentů. *Agendu udržitelného rozvoje* oficiálně schválil summit OSN 25. září 2015 v New Yorku v dokumentu *Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development* (Přeměna našeho světa: Agenda pro udržitelný rozvoj 2030), jehož součástí jsou i Cíle udržitelného rozvoje (SDGs).[2]

Obrázek č. 1: Cíle udržitelného rozvoje OSN [2]

Dne 5. října 2016 schválila EU *Pařížskou dohodu* přijatou v rámci Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu. Pařížská dohoda stanoví záměr zlepšit reakci na změnu klimatu, kromě jiných opatření taktéž sladěním finančních toků s vývojem společnosti směrem k nízkoemisnímu rozvoji a rozvoji odolnému vůči dopadům změny klimatu. V této souvislosti přijala Evropská rada dne 12. prosince 2019 závěry o změně klimatu. Pro zajištění dlouhodobé konkurenceschopnosti EU jsou zásadní udržitelnost a přechod na bezpečné, klimaticky neutrální a oběhové hospodářství, které je odolné vůči změně klimatu a účinněji využívá zdroje. Udržitelnost je již dlouho ústředním tématem EU a Smlouva o EU i Smlouva o fungování EU odrážejí její sociální a environmentální rozměr.

2. SNAHA EVROPSKÉ KOMISE O UDRŽITELNOST

Dne 22. listopadu 2016 přijala Evropská komise v reakci na *Agendu pro udržitelný rozvoj 2030* OSN sdělení nazvané *Další kroky k udržitelné evropské budoucnosti*. Sdělení popisuje, co EU ke splnění úkolů Agendy 2030 dělá, a každý ze 17 cílů udržitelného rozvoje propojuje s klíčovými politikami EU. Obsahuje rovněž vysvětlení, jak priority Evropské komise přispívají k plnění globálního programu do roku 2030.

Dne 30. ledna 2019 přijala Evropská komise diskusní dokument s názvem Směřování k udržitelné Evropě do roku 2030² [3]. Čistá energie je uvedena jako klíč k udržitelné budoucnosti. Energii je potřeba vyrábět, skladovat a spotřebovávat trvale udržitelným způsobem. Obnovitelná energie je nedílnou součástí skladby zdrojů energie v Evropě a více než polovina dodávek elektrické energie v EU je z hlediska změny klimatu neutrální. Díky energii z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti existuje v EU více než 1,5 mil. pracovních míst.

Z pohledu Správy železnic jsou významným faktorem i budovy. Budovy jsou v EU odpovědné za přibližně 40 % spotřeby energie, je zapotřebí propagovat a podporovat zlepšení jejich energetické účinnosti prostřednictvím renovace a modernizace. Ke snížení energetické náročnosti budov je nutné více využívat účinné a čisté elektrické vytápění, ale také inteligentní budovy a zařízení a zlepšené materiály pro izolaci, a plně tak dodržovat zásady oběhového hospodářství. Směrnice o energetické náročnosti budov³ má za cíl zlepšit kvalitu života pomocí lépe izolovaných a ventilovaných domů, které se tak mají stát lepším místem k životu, a jejím dalším cílem je dekarbonizace budov do roku 2050.

Další významnou hnací silou pro přechod k uhlíkově neutrální budoucnosti, která používá čistou energii, účinně využívá zdroje, je odvětví mobility, mj. městská mobilita, transevropské sítě, silniční doprava, jakož i lodní doprava a letectví. Doprava a služby mobility zaměstnávají přibližně 11 mil. lidí a poptávka po mobilitě je vysoká. Doprava však způsobuje znečištění ovzduší, hluk, přetížení a nehody. Sektor dopravy způsobuje téměř čtvrtinu emisí skleníkových plynů v EU a jeho uhlíková stopa se zvětšuje. Akční plán pro nízkoemisní mobilitu, který Komise předložila v roce 2016, a návrhy související se strategií „Evropa v pohybu“ [4], které následovaly později, počítá s řadou opatření, jež mají zvýšit udržitelnost našeho dopravního systému. Cílem těchto opatření je snížit emise skleníkových plynů a povzbudit evropské podniky k investicím do čisté dopravy.

Prioritou jsou čisté a cenově dostupné alternativy, aby v EU jezdila pouze vozidla s nulovými emisemi a aby moderní společnost optimálně využila digitální technologie s cílem pomoci snížit spotřebu paliva. Snížit emise také pomáhají družicové navigační systémy EU. Prioritně musí přechod k udržitelné mobilitě uskutečnit města. Ta hrají důležitou roli, přičemž jejich úkol spočívá v udržitelném urbanistickém plánování, integraci územního plánování a řešení nároků na mobilitu a infrastrukturu. Městským oblastem je třeba pomoci při digitalizaci, automatizaci a hledání dalších inovativních řešení. Městské oblasti musí usilovat o aktivní a sdílenou dopravu, ať již jde o podporu pěší chůze, jízdy na kole nebo služeb spolujízdy (car-sharing, car-pooling) jako doplněk k páteřním systémům veřejné mobility, které tvoří kolejová doprava.

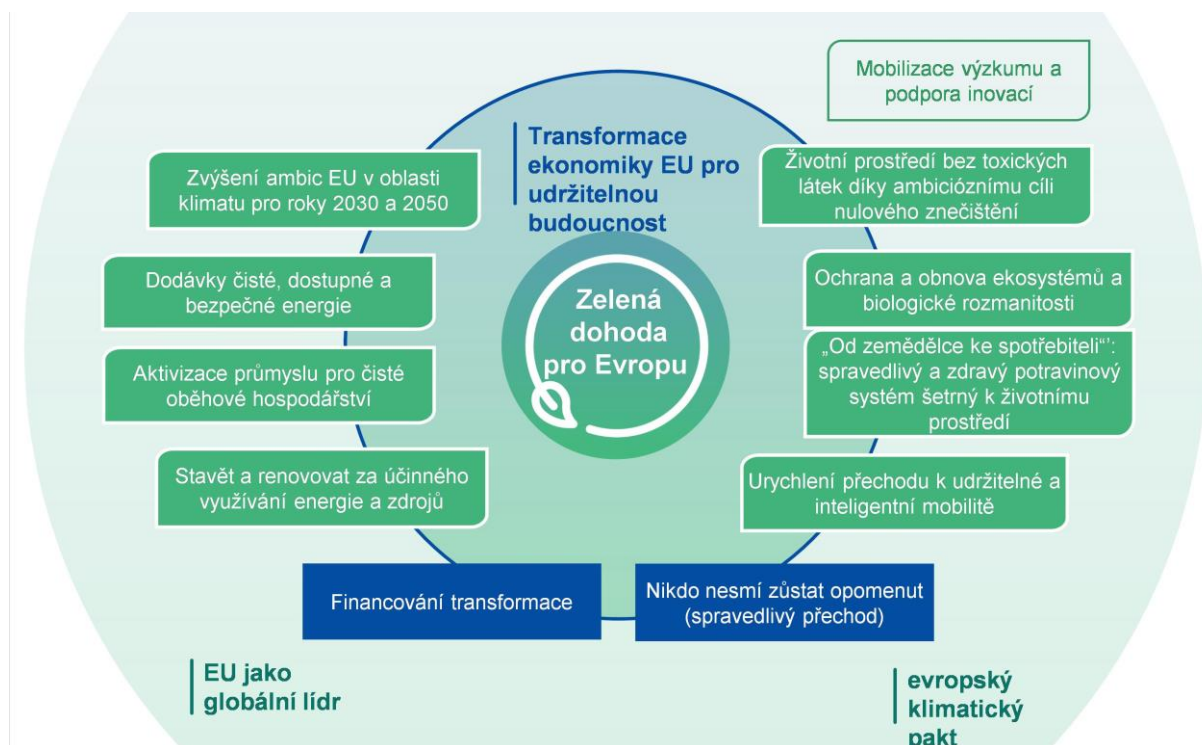
Významnou roli má sehrát recyklace. Je třeba přejít na oběhové hospodářství, neboť vozidla, jejichž životnost skončila, obsahují mnoho hodnotných materiálů. Právní rámec EU od výrobců požaduje, aby vyvíjeli a vyráběli nová vozidla bez použití nebezpečných látek, a to takovým způsobem, aby bylo snadné materiály ze starých vozidel znovu použít a recyklovat a vyrobit z nich nové produkty. Pro dosažení účinnějšího recyklování je zapotřebí lépe využívat recyklované materiály, které jsou k dispozici ve vozidlech a dopravní infrastruktuře. Pro maximální využití potenciálu

² https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/rp_sustainable_europe_cs_v2_web.pdf

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:02010L0031-20210101&from=CS>

oběhového hospodářství v odvětví dopravy budou nutné další regulační a fiskální pobídky.

Pomyslným zlomem v odhodlání Evropské komise bylo ambiciózní sdělení Zelená dohoda pro Evropu.[5] Představuje výchozí plán politických ambicí a opatření. Veškeré činnosti a politiky EU budou muset přispívat k cílům Zelené dohody pro Evropu. Politická opatření musí být smělá a komplexní a musí usilovat o maximalizaci přínosů pro zdraví, životní úroveň, odolnost a konkurenceschopnost. Budou vyžadovat intenzivní koordinaci, aby byly využity veškeré dostupné synergie napříč všemi oblastmi politiky. Zelená dohoda pro Evropu je integrální součástí strategie Evropské komise zaměřené na splnění *Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030* a jejích cílů udržitelného rozvoje. Udržitelnost se stala ústředním prvkem hospodářské politiky a cíle udržitelného rozvoje centrálním prvkem tvorby politik EU a jejích aktivit.

Obrázek č. 2: Zelená dohoda pro Evropu. [5]

Na dopravu připadá čtvrtina skleníkových plynů produkovaných v EU a její podíl stále roste. K dosažení klimatické neutrality je nezbytné do roku 2050 emise z dopravy snížit o 90 %. K tomuto snížení musí přispět jak silniční, tak i letecká, železniční a vodní doprava. Dosažení udržitelné dopravy znamená upřednostnit uživatele a nabídnout jim cenově dostupnější, dosažitelnější, zdravější a čistší alternativy k (individuálním) dopravním prostředkům, na které jsou v současnosti zvyklí.

Multimodalita v dopravě potřebuje silné oživení, které zvýší účinnost dopravního systému. Prioritou bude přesun významné části vnitrozemské nákladní přepravy (75%), kterou dnes zajišťuje silniční síť, na ekologické druhy dopravy, kterými Evropská komise rozumí železnici a vodní cesty. K tomu budou třeba opatření k lepšímu řízení a navýšení kapacity železnic a vnitrozemských vodních cest. Automatizovaná a propojená multimodální mobilita bude spolu s inteligentními systémy řízení dopravy, které využívají digitalizaci, hrát stále větší úlohu. Dopravní

system a infrastruktura EU se přizpůsobí tak, aby se - zejména v městských oblastech - snížilo dopravní zatížení a znečištění.

Cena dopravy musí odrážet její dopad na životní prostředí a zdraví. Poskytování dotací na fosilní paliva je třeba ukončit. Současně musí EU urychlit výrobu a zavádění udržitelných alternativních paliv používaných v odvětví dopravy. Kombinace opatření by se měla zaměřit na emise, dopravní přetížení měst a zlepšování veřejné dopravy.

Balíček „Fit for 55“ je souborem návrhů na revizi a aktualizaci právních předpisů EU a na zavedení nových iniciativ, který má zajistit, aby byly politiky EU v souladu s klimatickými cíli dohodnutými Radou a Evropským parlamentem.

Strategie pro udržitelnou a inteligentní mobilitu – nasměrování evropské dopravy do budoucnosti [6] přináší iniciativy Evropské komise k dosažení úspěchu Zelené dohody pro Evropu:

- a) udržitelnost dopravního systému,
- b) odolnost dopravního systému vůči budoucím krizím,
- c) ekologizace mobility,
- d) účinná a vzájemně propojená multimodalita dopravním systémem,
- e) vysokorychlostní železniční síť,
- f) infrastruktura pro dobíjení a doplňování paliva nízko- a bezemisních vozidel s nulovými emisemi a čistší a aktivnější mobilita v ekologičtějších městech přispívá ke zdraví a dobrým životním podmínkám jejich občanů.
- g) digitalizace jako hybatel moderní, integrované a efektivnější dopravy,
- h) digitalizace a automatizace pro zvýšení úrovně bezpečnosti, zabezpečení, spolehlivosti i pohodlí,
- i) mobilita dosažitelná a finančně dostupná pro všechny, aby i venkovské a odlehlé regiony byly lépe propojené,
- j) přístupnost pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace,
- k) dobré sociální podmínky, příležitosti ke změně kvalifikace a atraktivní pracovní místa.

Na globální a evropské snahy a trendy reaguje Správa železnic modernizací infrastruktury s cílem vytvořit předpoklady pro železniční dopravu bezpečnější, zelenější, efektivnější, propojenější a inteligentnější.

Obrázek č. 3: Moderní železnice pro 21. století. Zdroj: Správa železnic

3. PLNĚNÍ PROGRAMU VLÁDNÍ EXEKUTIVY

Správa železnic je právnickou osobou, která je způsobilá vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti. Za její závazky ručí stát. Funkci zakladatele Správy železnic jménem státu vykonává Ministerstvo dopravy. Správa železnic hospodaří s majetkem státu, který tvoří železniční dopravní cestu. Správa železnic nemůže bez souhlasu vlády bezúplatně převádět majetek železniční dopravní cesty na třetí osobu, ani učinit majetek, který tvoří železniční dopravní cestu, předmětem vkladu do jiné společnosti, zástavního práva, ručení nebo kupní smlouvy. Tento majetek též nelze postihnout výkonem rozhodnutí. Správa železnic provozuje státní železniční dopravní cestu ve veřejném zájmu a na smluvním základě může provozovat i jinou dráhu.⁴ Z uvedeného vyplývá úzký vztah mezi státní organizací a vládní exekutivou.

Jednou z klíčových priorit státu⁵ je dostavba chybějící dopravní infrastruktury a zajištění jejího provozu. Bezpečná a funkční dopravní spojení jsou jednou ze základních podmínek dalšího rozvoje státu a regionů. Pozornost se zaměřuje také na další zkvalitňování veřejné dopravy, která musí být cenově dostupná, lehce dosažitelná a musí nabídnout pohodlnou alternativu k individuální dopravě. Vláda si je vědoma, že rozvoj dopravy spočívá též ve využívání moderních technologií, inteligentních dopravních systémů či v digitalizaci dopravních agend, která povede k celkovému zefektivnění a odbyrokratizování veřejné správy.

Vládní prioritou výstavba vysokorychlostních tratí (VRT). Důležitou součástí celkové koncepce rozvoje železniční infrastruktury bude vedle hlavních větví VRT také moderní rychlé napojení krajských měst. Střednědobým cílem vlády je zmodernizovat 290 km tratí, dokončit přestavbu uzlů v Plzni, Pardubicích a zahájit přestavbu uzlu

⁴ Zákon č. 77/2002 Sb., o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železnic

⁵ <https://www.vlada.cz/cz/programove-prohlaseni-vlady-193547/#doprava>

Česká Třebová a odstraňování úzkých hrdel navyšováním kapacity příslušných tratí a stanic v uzlu Praha. Výrazně též pokročí práce na III. a IV. železničním koridoru a na přípravě uzlu Brno. Vláda hodlá urychlit přípravu a realizaci stavby železničního spojení z centra Prahy na Letiště Václava Havla Praha. Zvyšování kapacity železniční infrastruktury umožní postupný přesun části nákladní dopravy z přetížených silnic a dálnic na koleje. Vláda podpoří programy pro výstavbu multimodálních překladišť, obnovu provozu a elektrizaci železničních vleček s napojením na průmyslové zóny, modernizace seřadovacích nádraží a podpory systému přepravy jednotlivých vozových zásilek. Mezi priority vlády patří i administrativní zjednodušení a urychlení další liniové elektrizace tratí a sjednocení trakční napájecí soustavy na AC 25 kV 50 Hz.

Obrázek č. 4: Ekologická elektrická trakce na české železnici. Zdroj: autor

4. SMĚRNICE O VÝKAZNICTVÍ PODNIKŮ O UDRŽITELNOSTI (CSRD)

Ve svém sdělení ze dne 11. prosince 2019 nazvaném „Zelená dohoda pro Evropu“ [5] se Evropská komise zavázala, že přezkoumá ustanovení týkající se vykazování nefinančních informací, která jsou obsažena ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2013/34/EU [7].

Směrnici EP a Rady (EU) 2022/2464 ze dne 14. prosince 2022 (CSRD) [10] se upřesňují povinnosti podniků při podávání zpráv o udržitelnosti. Podniky zahrnou do zprávy vedení podniku informace potřebné k pochopení dopadů podniku na otázky udržitelnosti a informace potřebné k pochopení toho, jak otázky udržitelnosti ovlivňují vývoj podniku, jeho výkonnost a postavení. Informace o udržitelnosti obsahují:

- a) stručný popis obchodního modelu a strategie podniku, včetně:
 - i) odolnosti obchodního modelu a strategie podniku vůči rizikům spojeným s otázkami udržitelnosti;
 - ii) příležitostí pro podnik spojených s otázkami udržitelnosti;

- iii) plánů podniku, včetně prováděcích opatření a souvisejících finančních a investičních plánů, které mají zajistit, aby byly jeho obchodní model a strategie slučitelné s přechodem na udržitelné hospodářství a s omezením globálního oteplování na 1,5 °C v souladu s Pařížskou dohodou v rámci Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu přijatou dne 12. prosince 2015 (dále jen „Pařížská dohoda“) a s cílem dosáhnout klimatické neutrality do roku 2050, jak je stanoveno v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1119 (*8), a případně expozice podniku vůči činnostem souvisejícím s uhlím, ropou a plynem;
- iv) způsobu, jakým obchodní model a strategie podniku zohledňují zájmy zúčastněných stran podniku a dopady podniku na otázky udržitelnosti;
- v) způsobu, jakým byla prováděna strategie podniku s ohledem na otázky udržitelnosti;
- b) popis časově ohraničených cílů souvisejících s otázkami udržitelnosti, které si podnik vytyčil, případně i absolutních cílů snížení emisí skleníkových plynů alespoň pro roky 2030 a 2050, popis pokroku, jehož podnik při plnění těchto cílů dosáhl a prohlášení o tom, zda jsou cíle podniku týkající se environmentálních faktorů založeny na přesvědčivých vědeckých důkazech;
- c) popis úlohy správních, řídicích a dozorčích orgánů s ohledem na otázky udržitelnosti, jakož i jejich odborných znalostí a dovedností ve vztahu k plnění této úlohy či přístupu těchto orgánů k těmto odborným znalostem a dovednostem;
- d) popis politik podniku ve vztahu k otázkám udržitelnosti;
- e) informace o existenci systémů pobídek spojených s otázkami udržitelnosti, které jsou nabízeny členům správních, řídicích a dozorčích orgánů;
- f) popis:
 - i) postupu náležité péče, který podnik uplatňuje ve vztahu k otázkám udržitelnosti a případně v souladu s požadavky Unie, jimiž se podnikům ukládá povinnost uplatňovat postupy náležité péče;
 - ii) hlavních skutečných nebo potenciálních nepříznivých dopadů spojených s vlastní provozní činností podniku a s jeho hodnotovým řetězcem, včetně jeho produktů a služeb, obchodních vztahů a dodavatelského řetězce, opatření přijatých k identifikaci a sledování těchto dopadů a dalších nepříznivých dopadů, které musí podnik identifikovat podle jiných požadavků Unie, jimiž se podnikům ukládá povinnost uplatňovat postupy náležité péče;
 - iii) opatření přijatých podnikem, která mají skutečným nebo potenciálním nepříznivým dopadům předcházet, zmírnit je, napravit je nebo je dstranit, a výsledků těchto opatření;
- g) popis hlavních rizik pro podnik spojených s otázkami udržitelnosti, včetně popisu hlavních závislostí podniku na těchto otázkách a způsobu, jakým podnik tato rizika řídí;
- h) ukazatele relevantní pro uvádění informací uvedených v písmenech a) až g).

5. EVROPSKÉ STANDARDY VÝKAZNICTVÍ O UDRŽITELNOSTI (ESRS)

Nařízením Komise v přenesené pravomoci (EU) 2023/2772 ze dne 31. července 2023, [11] kterým se doplňuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/34/EU, pokud jde o standardy pro podávání zpráv o udržitelnosti, se upřesňují informace, které mají podniky vykazovat s ohledem na otázky udržitelnosti při podávání zpráv. Závazné společné Evropské standardy pro podávání zpráv o udržitelnosti (ESRS) jsou nezbytné k dosažení situace, kdy mají informace o udržitelnosti srovnatelný status jako finanční informace. Přijetí standardů pro podávání zpráv o udržitelnosti formou aktů v přenesené pravomoci zajišťuje harmonizované podávání zpráv o udržitelnosti v celé Unii. Podnik tak požadavky na podávání zpráv o udržitelnosti podle směrnice 2013/34/EU plní tím, že podává zprávy v souladu se standardy pro podávání zpráv o udržitelnosti.

Obrázek č. 5: Modernizace konvenčních drah a nasazení nových vozidel jsou předpokladem pro snižování jízdních dob. Zdroj: Autor

Cílem ESRS je specifikovat informace o udržitelnosti, které podnik zveřejňuje v souladu se směrnicí EP a Rady 2013/34/EU, ve znění směrnice (CSRD). ESRS konkrétně specifikují informace, které podnik zveřejňuje o svých **významných dopadech, rizicích a příležitostech** v souvislosti s environmentálními, sociálními a

správnými otázkami udržitelnosti. ESRS nevyžadují, aby podniky zveřejňovaly informace o environmentálních, sociálních a správních tématech, na něž se vztahují ESRS, když podnik vyhodnotil předmětné téma jako **nevýznamné**. Informace zveřejňované v souladu s ESRS umožňují uživatelům prohlášení o udržitelnosti pochopit **významné dopady podniku na lidi a životní prostředí a významné dopady otázek udržitelnosti na rozvoj, výkonnost a postavení podniku**.

Evropské standardy výkaznictví o udržitelnosti (ESRS):

- ESRS 1 Obecné požadavky
- ESRS 2 Obecné informace
- ESRS E1 Změna klimatu
- ESRS E2 Znečištění
- ESRS E3 Vodní a mořské zdroje
- ESRS E4 Biologická rozmanitost a ekosystémy
- ESRS E5 Využívání zdrojů a oběhové hospodářství
- ESRS S1 Vlastní pracovní síla
- ESRS S2 Pracovníci v hodnotovém řetězci
- ESRS S3 Dotčené komunity
- ESRS S4 Spotřebitelé a koncoví uživatelé
- ESRS G1 Chování podniků

Cílem standardu ESRS 1 je umožnit porozumět struktuře ESRS, používaným pravidlům pro vypracování a základním pojmům a obecným požadavkům na přípravu a prezentaci informací o udržitelnosti v souladu se směrnicí 2013/34/EU, ve znění směrnice CSRD.

Existují tři kategorie standardů ESRS:

- a) průřezové standardy;
- b) tematické standardy v oblasti životního prostředí (E), sociálních vztahů (S) a správy a řízení (G) a
- c) odvětvové standardy (aktuálně se projednávají).

Průřezové a tematické standardy jsou odvětvově agnostické, což znamená, že se vztahují na všechny podniky bez ohledu na to, v jakém odvětví nebo odvětvích podnik působí.

Průřezové standardy ESRS 1 (Obecné požadavky) a **ESRS 2** (Obecné informace) se vztahují na otázky udržitelnosti, které jsou předmětem tematických standardů a odvětvových standardů. ESRS 1 popisuje strukturu standardů ESRS, vysvětluje pravidla pro vypracování a základní pojmy a stanovuje obecné požadavky na přípravu a prezentaci informací týkajících se udržitelnosti. ESRS 2 stanoví požadavky na zveřejňování informací, které má podnik poskytovat na obecné úrovni o všech významných záležitostech udržitelnosti v oblastech podávání zpráv o řízení, strategii, dopadu, řízení rizik a příležitostí a o ukazatelích a cílech.

Tematické standardy ESRS se zabývají tématem udržitelnosti a jsou strukturovány do témat a dílčích témat, případně do podtémat. Tematické ESRS obsahují specifické požadavky, které doplňují obecné požadavky na zveřejňování v ESRS 2.

Odvětvové standardy ESRS se vztahují na všechny podniky v daném odvětví. Zabývají se dopady, riziky a příležitostmi, které jsou pravděpodobně významné pro všechny podniky v určitém odvětví a které nejsou zahrnuty nebo nejsou dostatečně zahrnuty v tematických standardech. Odvětvové standardy mají více témat a zabývají se tématy, která jsou pro dané odvětví nejdůležitější. Odvětvové standardy dosahují vysoké míry srovnatelnosti.

Pokud podnik dospěje k závěru, že dopad, riziko nebo příležitost nejsou zahrnuty nebo nejsou zahrnuty s dostatečnou podrobností v ESRS, ale jsou významné vzhledem k jeho specifickým skutečnostem a okolnostem, musí kromě požadavků na zveřejňování informací stanovených ve třech kategoriích standardů ESRS poskytnout další informace specifické pro daný podnik, aby uživatelé mohli **porozumět dopadům, rizikům nebo příležitostem podniku souvisejícím s udržitelností**.

Požadavky na zveřejňování informací ve standardu ESRS 2, v tematických ESRS a v odvětvových ESRS jsou strukturovány do následujících oblastí podávání zpráv:

- a) **správa a řízení (GOV)**: řídicí procesy, kontroly a postupy používané k monitorování a řízení dopadů, rizik a příležitostí a dohledu nad nimi (viz standard ESRS 2 kapitola 2 Správa a řízení);
- b) **strategie (SBM)**: způsob, jakým se strategie a obchodní model podniku vzájemně ovlivňují s jeho významnými dopady, riziky a příležitostmi, včetně toho, jak podnik tyto dopady, rizika a příležitosti řeší;
- c) **řízení dopadů, rizik a příležitostí (IRO)**: postupy, kterými podnik:
 - i. identifikuje dopady, rizika a příležitosti a posuzuje jejich významnost (viz IRO-1 v oddíle 4.1 ESRS 2),
 - ii. řídí významné otázky udržitelnosti prostřednictvím politik a opatření (viz oddíl 4.2 ESRS 2);
- d) **ukazatele a cíle (MT)**: výkonnost podniku, včetně stanovených cílů a pokroku při jejich plnění.

Standard ESRS 2 obsahuje:

- a) Minimální požadavky na zveřejňování informací o politikách (MDR-P) a opatřeních (MDR-A);
- b) Minimální požadavky na zveřejňování informací o ukazatelích (MDR-M) a cílech (MDR-T).

Podnik uplatňuje minimální požadavky na zveřejňování informací o politikách, opatřeních, ukazatelích a cílech spolu s odpovídajícími požadavky na zveřejňování informací v tematických a odvětvových evropských standardech pro podávání zpráv o udržitelnosti.

6. FINANČNÍ ASPEKTY NEFINANČNÍCH INFORMACÍ

Udržitelný rozvoj už nejsou jen proklamace. Evropská komise vypracovala zastřešující a komplexní strategii EU pro udržitelné financování s technicky důkladně zajištěným klasifikačním systémem na úrovni EU, aby bylo zřejmé, které činnosti se kvalifikují jako „zelené“ nebo „udržitelné“, přičemž se má začít činnostmi v oblasti zmírňování změny klimatu.

Dne 8. března 2018 zveřejnila Evropská komise svůj Akční plán nazvaný *Financování udržitelného růstu* [8], kterým odstartovala ambiciózní a komplexní strategii pro udržitelné finance. Jedním z cílů stanovených v akčním plánu je přeměrování kapitálových toků směrem k udržitelným investicím pro dosažení udržitelného růstu. Nejdůležitějším a nejnaléhavějším opatřením akčního plánu je zavedení jednotného klasifikačního systému pro udržitelné činnosti. V akčním plánu se přeměrování kapitálových toků k udržitelnějším činnostem opírá o společné komplexní chápání environmentální udržitelnosti činností a investic. Jasně pokyny ohledně činností, které se kvalifikují jako činnosti přispívající k environmentálním a sociálním cílům, pomáhají informovat investory o investicích, kterými se financují environmentálně udržitelné hospodářské činnosti.

Nařízení (EU) 2020/852 o zřízení rámce pro usnadnění udržitelných investic [9] stanovuje klíčové environmentální cíle:

- a) zmírňování změny klimatu;
- b) přizpůsobování se změně klimatu;
- c) udržitelné využívání a ochrana vodních a mořských zdrojů;
- d) přechod na oběhové hospodářství;
- e) prevence a omezování znečištění;
- f) ochrana a obnova biologické rozmanitosti a ekosystémů.

Za významný přínos ke zmírňování změny klimatu považuje nařízení hospodářskou činnost, která se kvalifikuje jako „významně přispívající ke zmírňování změny klimatu (stabilizaci koncentrací skleníkových plynů v atmosféře), včetně prostřednictvím inovací postupů nebo inovací výrobků“, některým z těchto způsobů (např.):

- zvyšováním čisté nebo klimaticky neutrální mobility;
- přechodem na používání obnovitelných materiálů z udržitelných zdrojů;
- výrobou čistých a účinných pohonných hmot z obnovitelných nebo uhlíkově neutrálních zdrojů.

Obrázek č. 6: Schéma nefinančních informací ESG. Zdroj: *Evropská komise*

7. POSTUP IMPLEMENTACE U SPRÁVY ŽELEZNIC

V návaznosti na ustanovení

- 1) Nařízení EP a Rady (EU) 2020/852 o zřízení rámce pro usnadnění udržitelných investic (vytvoření klasifikačního systému environmentálně udržitelných

hospodářských činností za účelem zvýšení udržitelných investic a boje proti klamavé ekologické reklamě, tzv. greenwashingu, finančních produktů, jež neoprávněně tvrdí, že jsou udržitelné),

- 2) Směrnice EP a Rady (EU) 2022/2464 ze dne 14. prosince 2022, o podávání zpráv podniků o udržitelnosti pro účetní období začínající dne 1. ledna 2025 (CSRD) a
- 3) Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2023/2772 ze dne 31. července 2023 (ESRS)

připravuje Správa železnic implementaci v organizaci s termínem uveřejnění Zprávy o udržitelnosti 2024 na jaře 2025. Závazně bude Správa železnic reportovat dle ESRS za období roku 2025.

Výchozím počinem bylo vytvoření **interní matice odpovědnosti** za jednotlivá témata. Dalším krokem bylo **posouzení významnosti** témat principem **dvojí materiality**. V rámci tohoto principu organizace bude zveřejňovat nejen to, jak aktivity z oblasti udržitelnosti ovlivňují její vlastní výkon a postavení, ale také informace o tom, jaký má její činnost celospolečenský dopad. S ohledem na **hodnotový řetězec** se informace v prohlášení o udržitelnosti rozšíří o informace o významných dopadech, rizicích a příležitostech spojených s organizací prostřednictvím jejích přímých a nepřímých obchodních vztahů v předcházejících nebo navazujících částech hodnotového řetězce. Zároveň organizace klasifikuje své činnosti podle **EU taxonomie**, tzn. reportuje o environmentálních cílech, ke kterým svými investicemi přispívá, a o podílu investic, které jsou s taxonomií v souladu. Taxonomie pracuje s 6 hlavními cíli:

- Zmírňování změny klimatu (mitigace)
- Přizpůsobování se změně klimatu (adaptace)
- Ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémů
- Udržitelné využívání a ochrana vodních a mořských zdrojů
- Prevence a omezování znečištění
- Přejít na oběhové hospodářství

Podmínkou pro naplnění taxonomie je přispívat alespoň k jednomu z environmentálních cílů a zároveň významně nepoškozovat cíle ostatní. Investice by měla také splňovat minimální záruky (safeguards) v ostatních oblastech podnikání (S, G).

První zprávu připraví organizace za období roku 2024 s ověřením externím auditorem.

8. ZÁVĚR

Správa železnic sází na udržitelnost své činnosti, čímž se připojuje ke snaze Evropské unie vytvořit vnitřní trh usilující o udržitelný rozvoj založený mimo jiné na vyváženém hospodářském růstu a vysokém stupni ochrany i zlepšování kvality životního prostředí. Udržitelný rozvoj už nejsou jen proklamace. Evropská komise vypracovala zastřešující a komplexní strategii EU pro udržitelné financování s technicky důkladně zajištěným klasifikačním systémem na úrovni EU, aby bylo zřejmé, které činnosti se kvalifikují jako „zelené“ nebo „udržitelné“, přičemž se má začít činnostmi v oblasti zmírňování změny klimatu. Významný přínos ke zmírňování změny klimatu mají například výroba, přenos, skladování, distribuce či využívání energie z obnovitelných zdrojů; zvyšování čistě

nebo klimaticky neutrální mobility; přechod na používání obnovitelných materiálů z udržitelných zdrojů či výroba čistých a účinných pohonných hmot z obnovitelných nebo uhlíkově neutrálních zdrojů. Rozhodnutím generálního ředitele se Správa železnic strategickému přístupu k udržitelnosti v rámci organizace věnuje od roku 2021, což je i předpokladem pro lepší zdrojování finančních prostředků. Zjednodušeně řečeno, organizace získá výhodu udržitelného financování. S kodifikací ESRS se organizace zařadila mezi velké obchodní korporace, které se systematicky věnují výkaznictví ve vztahu k ochraně životního prostředí, sociálním vztahům a správě a řízení organizace. V souvislosti s vydáním ESRS dostává zkratka ESG jednoznačný rámeček. E znamená Environmental (životní prostředí) – tato složka je zaměřena na dopady činnosti organizace na životní prostředí a Zemi jako takovou, a to jak pozitivně, tak negativně. S znamená Social (sociální, společenský) – sociální složka souvisí s věcmi, jež se točí okolo lidí spojených nějakým způsobem s danou společností, jako je firemní kultura a problémy, které se týkají zaměstnanců, klientů, spotřebitelů či dodavatelů – a to jak uvnitř, tak vně v hodnotovém řetězci. G znamená Corporate Governance (správa a řízení organizace) - složka korporátního řízení se vztahuje především na správní radu a vedení organizace a na dohled nad fungováním organizace, ale také na vztahy se zakladatelem.

Literatura

- [1] Štěrba R. Implementace nefinančního výkaznictví o odpovědnosti a udržitelnosti ESG u Správy železnic, státní organizace. Vědeckotechnický sborník Správy železnic. No. 6. p. 14-26. Praha. 2022. ISSN 2694-9172 [4773bfb-910a-4fb6-82ae-2f394cfb02f0 \(spravazeleznice.cz\)](https://www.spravazeleznice.cz/2f394cfb02f0)
- [2] United Nations, Information Centre Prague. <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>
- [3] Evropská komise. Diskusní dokument COM(2019) 22 s názvem Směřování k udržitelné Evropě do roku 2030. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/rp_sustainable_europe_cs_v2_web.pdf
- [4] Sdělení Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů: EVROPA V POHYBU, Udržitelná mobilita pro Evropu: bezpečná, propojená a čistá. COM(2018) 293 final. 17.5.2018. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:0e8b694e-59b5-11e8-ab41-01aa75ed71a1.0016.02/DOC_1&format=PDF
- [5] Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Zelená dohoda pro Evropu, COM/2019/640 final
- [6] Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů: Strategie pro udržitelnou a inteligentní mobilitu – nasměrování evropské dopravy do budoucnosti. COM(2020) 789 final. 9.12.2020
- [7] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/34/EU ze dne 26. června 2013 o ročních účetních závěrkách, konsolidovaných účetních závěrkách a souvisejících zprávách některých forem podniků

- [8] Sdělení Evropskému parlamentu, Evropské radě, Evropské centrální bance, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Akční plán: Financování udržitelného růstu. COM/2018/097 final
- [9] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852 ze dne 18. června 2020 o zřízení rámce pro usnadnění udržitelných investic.
- [10] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2464 ze dne 14. prosince 2022, kterou se mění nařízení (EU) č. 537/2014, směrnice 2004/109/ES, směrnice 2006/43/ES a směrnice 2013/34/EU, pokud jde o podávání zpráv podniků o udržitelnosti (CSRD).
- [11] Nařízení Evropské komise v přenesené pravomoci (EU) 2023/2772 ze dne 31. července 2023, kterým se doplňuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/34/EU, pokud jde o standardy pro podávání zpráv o udržitelnosti (ESRS).

Lektorovali:

Ing. Jan Sechter, předseda dopravní sekce, Hospodářská komora ČR

Prof. Ing. Václav Cempírek, Ph.D., DBA, rektor Vysoké školy logistiky